

Такім чынам, важнасць і неабходнасць ілюстрацый у тэрмінаграфіі не аспрэчваецца лінгвістамі. Праўда, найперш гэта датычыцца тлумачальных слоўнікаў. Праблема ілюстрацый у перакладных, тлумачальна-перакладных і рэстравых слоўніках даследчыкамі, як правіла, ігнаруецца.

Літаратура

1. Шерстянникова, Е. А. О микро- и макроструктуре «Исторического словаря русской лингвистической терминологии» / Е. А. Шерстянникова // Слово и словарь = Vocabulum et vocabularium : сборник научных статей / Нац. акад. наук Беларуси, Центрисслед. белорус. культуры, языка и лит., Ин-т языкознания имени Якуба Коласа ; редкол.: И. Л. Копылов (гл. ред.) [и др.]. – Минск : Беларуская навука, 2019. – С. 333–336.
2. Ahmad, K. The elaboration of special language terms: The role of contextual examples, representative samples and normative requirements / K. Ahmad, H. Fulford, M. Rogers // EURALEX'92: Proceedings I–II : Papers submitted to the 5th EURALEX International congress on lexicography (Tampere, Finland). – Tampere : University of Tampere, 1992. – Part 1. – P. 139–149.
3. Drysdale, P. The Role of Examples in a Learner's Dictionary / P. Drysdale // The dictionary and the language learner : Papers from the EURALEX seminar in the University of Leeds (1–3 Apr. 1985) / ed. by A. P. Cowie. – Tübingen : Max Niemeyer, 1987. – S. 213–223.
4. ISO 704:2000(E). Terminology Work – Principles and Methods. – Geneva : ISO, 2009. – 65 p.
5. Laufer, B. Corpus-based versus lexicographer examples in comprehension and production of new words / B. Laufer // EURALEX'92: Proceedings I–II : Papers submitted to the 5th EURALEX International congress on lexicography (Tampere, Finland). – Tampere : University of Tampere, 1992. – Part 1. – P. 71–76.
6. Stock, P. The cultural dimension in defining / P. Stock // EURALEX'92: Proceedings I–II : Papers submitted to the 5th EURALEX International congress on lexicography (Tampere, Finland). – Tampere : University of Tampere, 1992. – Part 1. – P. 113–120.

Д. Я. Дрозд (Беларусь)

МІФАЛАГІЧНАЯ АСНОВА ПАСАДНАГА АБРАДУ БЕЛАРУСКАГА ВЯСЕЛЛЯ

Вывучэнне семантыкі вясельнага абрадавага дзейства і вусна-паэтычнай творчасці выяўляе яго сувязь з міфалогіяй. Вяרבальны тэкст не толькі адлюстроўвае абрадавае дзеянне і бытавыя элементы, але ўтрымлівае пазарытуальныя значэнні, якія падкрэсліваюць яго вытокі, звязаныя з імі вераванні і ўяўленні. Захаваўшы сістэму пераходных рытуалаў, якія падкрэсліваюць змяненне статусу асобы, вясельне з'яўляецца адным з этапаў чалавечага жыцця, без якога немагчыма гармонія існавання мікра- і макракосмасу. Захаванне парадку выканання сакральных дзействаў і фальклорных твораў надае працэсу сацыялізацыі паступовы характар, адпавядае агульным законам развіцця прыроды, той магутнай сілы, якая спрадвеку надзяляла чалавечка жыццёвай энергіяй, натхняла на раскрыццё яго творчых здольнасцей і садзейнічала фарміраванню яго светаўспрымання.

Канцэпцыя «адраджэння праз смерць» знайшла сваё ўвасабленне ў абразе пасада маладых, які захаваў належную традыцыйную структуру і семантыку: аддзяленне (убранне ў вясельны строй са спецыфічнай калеравай гамай, саджэнне на пачэснае месца – дзюжу, пакрытую кажухом), пераход (змяненне галаўнога ўбора маладой, падстрыганне, падпальванне валасоў) і далучэнне (сыходжанне з пасада ў новай якасці).

Асновай дадзенага рытуалу з'яўляецца маральнае выпрабаванне будучых мужа і жонкі, якія павінны былі даказаць чысціню паводзін юнацкага жыцця, «маладзецкага красавання на волі». Сеўшы на пасада, ніхто з маладых ужо не мог адмовіцца ад замужжа і жаніцьбы. Той, хто, не захаваўшы цнатлівасці,

сздзіўся на ганаровае месца, выклікаў гнеў не толькі абодвух родаў, але і самога Бога. Існавала і фізічнае выпрабаванне, найчасцей звязанае з умненнем дзяўчыны падрыхтаваць пасаг і выяўленнем практычных здольнасцяў маладых.

Прымяненне пры пасадзе вывернутага кажуха (шубы) тлумачыцца татэмістычнымі ўяўленнямі нашых продкаў, згодна з якімі асоба, наладзіўшая кантакт са сваім татэмам (надзеўшы яго скуру ці сеўшы на яе), пераймала яго якасці і заручалася яго падтрымкаю ў час пераходнага комплексу. Сеўшы на вывернуты кажух (аналаг мядзвэжай скуры), маладыя набывалі характэрныя для свяшчэннай істоты здароўе, плоднасць, багашце. Такі ж вынік павінна было выклікаць і называнне маладых у песенных творах «мядзвэзямі» і сімвалічнае звяртанне да «мядзвэзды камлатага, гаспадара багатага» з просьбаю дапамагчы справіць вяселле. М. М. Нікольскі разглядае пасадны рытуал як «увасабленне наладжвання шлюбнай сувязі з мядзвэздем» і суадносіць гэты абрад з цнатлівасцю дзяўчыны, якая належала татэму ці яго прадстаўніку [1, с. 92]. Народныя ўяўленні надзялялі вобраз маладой выключнымі чалавечымі і жывёльнымі якасцямі і здольнасцямі. Гэтым можна растлумачыць адносіны да маладой замужняй жанчыны (на вяселлі і некаторы час пасля яго), як да «нячыстай» істоты, якая можа пашкодзіць сямейнаму і гаспадарчаму ўкладу жыцця аднавяскоўцаў. Выкарыстанне ахоўных сродкаў (найчасцей гэта хлеб) мела на мэце знішчэнне гэтага непажаданага ўплыву. Таму жанчына пэўны час пасля вяселля павінна была насяць пры сабе лусту хлеба і пакідаць яе ў тых месцах, якія яна наведвала: у гаспадарчых пабудовах, каля калодзежа ці рэчкі, у полі.

Ідэя змянення ўбрання як неабходнага «стымулюючага» дзеяння пры «другасным нараджэнні» вядома ў многіх народаў свету. Сусветная міфалогія ўтрымлівае шмат легендаў, дзе антрапаморфныя істоты ў вобразе жывёлаў, а часам і сам чалавек, дасягаюць бессмяротнасці шляхам перыядычнага змянення скуры. Скідаючы старую абалонку, істота пазбаўляецца былых якасцяў (старасці) і разам з новым абліччам набывае новыя (малодосць).

Змена ўбрання маладой у абрадавых песнях асацыіруецца са скідваннем пушкаю пер'яў:

А ў луг, зязюля, а ў луг, сівая,
Там знімуць з цябе ды цяцер'е пер'е,
Надзенуць на цябе савінае крылле [2, № 1019].

Пакрыццё галавы маладой вэлюмам – другая змена ўбрання (пасля апранання вясельнага вянка), якая азначае паступовае набліжэнне да канчатковага набыцця дзяўчынай статуса замужняй жанчыны:

А на маём дзіцяці,
Белая іней пала,
Да з макавага цвету
Аж да самага веку [3, № 1311].

З'яўляючыся пераломным этапам у жыцці маладых, вясельны абрад захаваў сімвалічныя вобразы, якія займаюць прамежкавае становішча паміж дашлюбным і пасляшлюбным жыццём маладых.

Адным з самых пашыраных сімвалаў мяжы паміж дашлюбным светам і светам сямейнага жыцця з'яўляецца вобраз воднага рубяжу: возера, ракі, ручая. Рака разумеецца як дарога ў «іншы» свет, які знаходзіцца на процілеглым беразе.

Мост ці кладка праз раку ці ручай разглядаюцца як шлях у невядомы свет. Пераход праз іх – дзеянне вельмі адказнае і рызыкаўнае. Каб зменьшыць ступень рызыкі, маладую не пакідаюць у дадзены момант адну, а імкнуча дапамагчы ёй:

Да вядзе братка сястру
Па калінавым масту ...

Да калінавы масты гнуцца,
Да ў сястрычкі слёзы льюцца... [3, № 15]

Згаданыя вышэй вобразы часта сустракаюцца ў пасадных песнях, якія выконваліся, калі маладую вялі на пасад. Шлях да гэтага пачэснага, «божага», «святога», «залатога» месца атаясамліваецца з перадоленнем сімвалічнай мяжы не выпадкава. Апынуўшыся на супрацьлеглым беразе (сеўшы на пасад), дзяўчына як бы ўзыходзіла на першую прыступку лесвіцы, што вядзе ў прастору замужняй жанчыны.

А каб паспрыяць багаццю, пладавітасці і дабрабыту (каб жыццё не было «голым»), брат вёў сястру не за голую руку, а за хустку «бяленькую, ад слёзак макрэнькую».

Выкарыстанне вобразу туману ў пасадных песнях можна растлумачыць той таямнічасцю, з якой ажыццяўляецца з'яднанне дзвюх асоб. Нездарма ў народзе кажуць, што шлюб, як і лёс, прадрэкаецца на нябёсах, незалежна ад чалавечага жадання: «Будзе тое, што суджана», «Нарачонага не абойдзеш», «Калі Бог злучыць, то ніхто не разлучыць»:

Пакаціўся туман
Да па загор'ечку.
Кланяйся, Ганначка,
Да па застолечку [3, № 1441].

У абрадавых песнях месца пасадку маладых называюць «высокім месечкам, залатым крэслечкам», тым самым падкрэсліваючы іх часовую (на момант вяселля) перавагу над іншымі, надаючы ім ролю цэнтральных вобразаў у вяселля.

Калі пара садзілася на «пачэснае месца», гэтым самым падкрэсліваючы свой гонар, чэснасць, духоўнае хараство, выхаванасць, павагу да спрадвечных хатніх святыхняў, сярод якіх была хлебная дзяжа (своасаблівы выпрабавальны сродак маральнай чысціні маладых), гучалі велічальныя песні:

Маладая Галечка ў сені ўступіла,
У сені ўступіла – сені асвятліла,
У хатчку прыйшла – як зорачка ўзышла,
На пасадзе села – як ружа зардзела... [3, № 1334]

У гэты час маладую ў вясельным убранні называюць кветачкай-макаўкай, ружай, ягадкай, зорачкай, ясным сонейкам:

Стань, маці, на канец стала,
Глянь, маці, на мой пасад:
Усе дзевачкі ў косах,
Мая ды галовачка свеціцца.
Яна – мая макавачка
З беленькага цвету,
Што ходзіць па ўсім свету [3, № 1308].

Пасля пасадку маладых бласлаўлялі бацькі, давалі ім мудрыя парады, жадалі «долі грашовай, хлебнай і ўсялякай, гадзіны шчаслівай». Прысутныя таксама з радасцю віталі іх, зычылі ўсяго найлепшага і прызывалі боскае бласлаўленне: «З божым дазваленнемкам, дай ім, Божа, здароўе, шчаслівую гадзіну, каб звесялілі сваю радзіну».

Літаратура

1. Никольский, Н. М. Происхождение и история белорусской свадебной обрядности / Н. М. Никольский. – Минск : Изд-во Академии наук БССР, 1948. – 278 с.
2. Вяселле. Песні : у 6 кн. / склад. : Л. А. Малаш ; муз. дадат. З. Я. Мязэйка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1980–1988. – Т. 6. – 1988. – 664 с.

3. Вяселле. Песні : у 6 кн. / склад. : Л. А. Малаш ; муз. дадат. З. Я. Мязэйка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1980–1988. – Т. 2. – 1981. – 831 с.

Е. Ю. Дубинина (Россия)

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБЩЕНАУЧНОЙ ЛЕКСИКИ В АННОТАЦИЯХ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ И РОССИЙСКИХ АВТОРОВ

В настоящее время на фоне быстрого развития и глобализации науки у специалистов возникает необходимость писать научные работы на английском языке, который является международным инструментом общения в системе научной коммуникации. При этом специалисты, для которых английский язык не является родным, испытывают сложность в процессе представления научных исследований [3, с. 277]. В этой связи представляется важным полноценное владение набором общенаучной лексики.

Лексика научных текстов, как известно, делится на три группы: общая (общепотребительная), общенаучная и специальная (терминологическая). В данной работе рассматривается общенаучная лексика, которая играет значительную роль в специальных текстах. Так, например, данные, приводимые в статье А. Г. Зотина, свидетельствуют о том, что 80 % слов высокой частотности составляет именно общенаучная, а не терминологическая лексика [1, с. 60]. Данная лексика не ограничена определенной отраслью знаний и характеризуется универсальностью употребления; ее использование дает возможность обозначать наиболее общие процессы, результаты и способы научного исследования [5, с. 141]. Эта лексика позволяет передавать информацию, связанную с любой познавательной деятельностью человека: с открытиями, наблюдениями и т. д. В связи с этим слой данной лексики представляет особый интерес, так как лексические единицы, входящие в его состав, являются основой любого научного текста, и знание особенностей их использования позволит значительно ускорить как чтение, так и написание научных работ, в том числе и на английском языке.

Представляется, что тексты аннотаций к научным статьям являются релевантной базой, которую можно использовать для извлечения и анализа общенаучной лексики. Следует отметить, что аннотации к статьям играют важную роль в системе информационного обслуживания. Эти документы, являясь вторичными по отношению к исходному тексту, позволяют потенциальному читателю быстро ознакомиться с основным содержанием научной статьи и определить, представляет ли информация для него интерес.

Цель данной работы состоит в выделении и анализе частотной общенаучной лексики, которая используется в аннотациях англоязычных и российских авторов. Материалом исследования является массив аннотаций к 200 научным статьям, опубликованных в журналах *International Journal of Maritime Engineering, Marine Technology, Oceanic Engineering International* и принадлежащих к отрасли науки «судостроение». Данные аннотации разделены на два массива. В первый массив входит 100 аннотаций, принадлежащих англоязычным авторам из Великобритании, США и Канады. Во второй массив включено 100 аннотаций российских авторов, написанных на английском языке.

Выделение и анализ общенаучной лексики осуществлялись в несколько этапов. На начальном этапе тексты аннотаций были обработаны с помощью программы *AntConc*, которая является средством для лингвостатистического анализа текста [6]. В частности, эта программа позволяет выводить на экран